

Zarządzanie ryzykiem w handlu międzynarodowym. Risk management in foreign trade.

Tadeusz Teofil Kaczmarek

Wymiana międzynarodowa decyduje o wzroście gospodarczym państw. Dla Polski eksport jest niezwykle ważną dziedziną. Coraz więcej firm małych i średnich angażuje się w eksport. Firmy te narażone są na duże ryzyko. Prezentowana książka daje eksporterom narzędzia skutecznego zarządzania ryzykiem w eksporcie i imporcie.

prof. zw. dr hab. Leokadia Oreziak:

Tysiące polskich przedsiębiorstw potrzebuje wiedzy na temat skutecznych narzędzi zarządzania ryzykiem, które występują w ich codziennej działalności. Jest to tym ważniejsze, że postępująca globalizacja gospodarki światowej potęguje występowanie ryzyka w coraz bardziej zróżnicowanej i skomplikowanej postaci. Ryzyka tego nie można już postrzegać wąsko, w szczególności jako ryzyka spekulacyjnego występującego na giełdach papierów wartościowych. Warto zatem korygować dość często spotykane zarówno na uczelniach, jak i w instytucjach finansowych archaiczne i ciasne spojrzenie na ryzyko. Uczestnicy obrotu międzynarodowego powinni mieć świadomość, że ryzyko wynika z faktu podejmowania decyzji dotyczących przyszłości.

Spis treści:

Wstęp

Część I. Taksonomia ryzyka oraz strategie zarządzania ryzykiem w handlu międzynarodowym

Rozdział 1. Źródła i pojęcie ryzyka w handlu międzynarodowym

- 1.1. Wprowadzenie
- 1.2. Przyczyny i uwarunkowania powstawania ryzyka
- 1.3. Pojęcie ryzyka
- Podsumowanie rozdziału 1
- Literatura

Rozdział 2. Taksonomia zdywersyfikowanego ryzyka w handlu międzynarodowym - eksport i import

- 2.1. Typologia podmiotowa i przedmiotowa ryzyka gospodarczego
- 2.2. Prawo do podejmowania działań generujących ryzyko
- 2.3. Ryzyko prawne i warunki bezpiecznego działania
- 2.4. Ryzyko siły wyższej
- 2.5. Ryzyko związane z realizacją kontraktów handlowych
- 2.6. Ryzyko związane z wyborem zagranicznego ogniwa sprzedaży
- 2.7. Ryzyko związane z ceną towarów i usług
- 2.8. Ryzyko występujące w transakcjach kooperacyjnych, licencyjnych i kompensacyjnych
- 2.9. Ryzyko operacyjne
- 2.10. Ryzyko ubezpieczeniowe

2.11. Ubezpieczenie towarów jako instrument eliminowania lub ograniczania ryzyka w transporcie

2.12. Ryzyko polityczne obejmujące ryzyko kraju i ryzyko transferu

2.13. Inne rodzaje ryzyka

2.13.1. Ryzyko cywilizacyjne

2.13.2. Ryzyko dotyczące środowiska

2.13.3. Ryzyko związane z infoekonomią

Podsumowanie rozdziału 2

Literatura

Rozdział 3. Podstawowe zasady i strategie zarządzania ryzykiem

3.1. Określenie podstawowych zasad zarządzania ryzykiem

3.1.1. Identyfikacja i analiza ryzyka

3.1.2. Ocena ryzyka i sformułowanie wariantów

3.1.3. Ograniczanie i eliminowanie przyczyn ryzyka

3.2. Przeciwdziałanie zdywersyfikowanemu ryzyku

3.2.1. Klasyfikacja sposobów przeciwdziałania ryzyku

3.2.2. Ponoszenie ryzyka, czyli własne pokrycie ryzyka

3.3. Problemy związane z zarządzaniem ryzykiem w małych i średnich przedsiębiorstwach

Podsumowanie rozdziału 3

Literatura

Część II. Zarządzanie poszczególnymi rodzajami ryzyka eksportera

Rozdział 4. Korzyści uzyskiwane z realizacji eksportu oraz wybrane kwestie podatkowe

4.1. Bezpośrednie korzyści osiągnięte przez eksportera

4.2. Możliwość uzyskania środków z Unii Europejskiej na rozwój firmy

4.2.1. Bezpośrednie subsydia eksportowe

4.2.2. System refundacji w Unii Europejskiej

4.3. Porównywanie własnych produktów z produktami konkurencji

4.4. Korzyści płynące z eksportu

4.4.1. Uzyskanie dofinansowania udziału w targach i wystawach

4.5. Znaczenie kwestii podatkowych związanych z eksportem

4.5.1. Eksport towarów poza terytorium Unii Europejskiej

4.5.2. Wewnątrzeksporthowa dostawa towarów

4.5.3. Zwrot cel i podatków importowych

4.5.4. Podatek VAT w imporcie towarów

4.5.5. Wyroby akcyzowe

4.6. Przeszkody w prowadzeniu działalności eksportowej

4.7. Miejsce i znaczenie Polski w handlu międzynarodowym

4.8. Obowiązek przekazywania danych statystycznych o obrotach towarowych

4.8.1. System INTRASTAT

4.8.2. Podmioty zobowiązane do przekazywania informacji w ramach systemu

INTRASTAT

Podsumowanie rozdziału 4

Literatura

Rozdział 5. Zarządzanie ryzykiem przed zawarciem kontraktu handlowego

- 5.1. Pojęcie przedsiębiorstwa eksportującego
  - 5.2. Źródła ryzyka krajowego w transakcjach eksportowych
  - 5.3. Rodzaje ryzyka krajowego eksportera
  - 5.4. Ryzyko związane z transformacją przedsiębiorstwa i możliwością jego bankructwa
  - 5.5. Postępowanie upadłościowe - aspekt prawny
    - 5.5.1. Ryzyko upadłości przedsiębiorstwa - regulacje prawne w Polsce
  - 5.6. Ryzyko deficytu kwalifikacji i motywacji postępowania pracowników
  - 5.7. Ryzyko odpowiedzialności cywilnej przedsiębiorcy
  - 5.8. Ryzyko personalne - zagrożona sytuacja pracowników
  - 5.9. Zdywersyfikowane ryzyko rynku wewnętrznego (krajowego)
  - 5.10. Zarządzanie ryzykiem cenowym
  - 5.11. Zabezpieczenie przed ryzykiem walutowym
  - 5.12. Skuteczne zabezpieczenie zapłaty za wyeksportowany towar
    - 5.12.1. Warunki płatności
    - 5.12.2. Eliminowanie ryzyka kraju poprzez akredytywę dokumentową
    - 5.12.3. Faktoring
    - 5.12.4. Eliminowanie ryzyka politycznego kraju przez stosowanie forfaitingu
    - 5.12.5. Różnice między faktoringiem i forfaitingiem
  - 5.13. Ograniczenie ryzyka prawnego poprzez prawidłowe sformułowanie klauzul kontraktu handlowego
    - 5.13.1. Klauzula arbitrażowa
    - 5.13.2. Zastrzeżenie prawa własności do wyeksportowanego towaru
    - 5.13.3. Ogólne handlowe warunki sprzedaży i dostawy
    - 5.13.4. Klauzula cenowa
  - 5.14. Ryzyko siły wyższej
- Podsumowanie rozdziału 5
- Literatura

Rozdział 6. Zarządzanie specyficznym ryzykiem zagranicznym eksportera - podstawowe aspekty

- 6.1. Ryzyko rynku zagranicznego
  - 6.2. Ryzyko kraju, czyli - ryzyko polityczne
  - 6.3. Ryzyko wynikające z ograniczenia transferu należności
  - 6.4. Ryzyko niewypłacalności importera oraz ryzyko kursowe
  - 6.5. Ryzyko wprowadzenia zakazu płatniczego i ogłoszenie moratorium
    - 6.5.1. Ryzyko ograniczenia konwersji i zakaz dokonywania transferów
  - 6.6. Konsekwencje wyłączenia i ograniczenia w dysponowaniu majątkiem
  - 6.7. Ocena ryzyka kraju na podstawie ratingów
  - 6.8. Ryzyko prawne w handlu międzynarodowym
  - 6.9. Prawidłowe redagowanie kontraktów w handlu międzynarodowym
- Podsumowanie rozdziału 6
- Literatura

Rozdział 7. Zarządzanie ryzykiem transportowym w eksporcie i imporcie

- 7.1. Ryzyko opóźnienia dostaw
- 7.2. Lokalne ryzyko przewozu
- 7.3. Ryzyko utraty towaru
- 7.4. Ryzyko pogorszenia jakości towaru
  - 7.4.1. Zabezpieczenie i opakowanie towaru w transporcie

- 7.4.2. Ograniczenie ryzyka przez wybór właściwego środka transportu
- 7.4.3. Ograniczenie ryzyka przez ubezpieczenie transportowe
- 7.4.4. Korzystanie z uregulowań Incoterms 2010
- 7.5. Ryzyko siły wyższej
- Podsumowanie rozdziału 7
- Literatura

Część III. Rola ubezpieczeń w handlu międzynarodowym

Rozdział 8. Przegląd metod zarządzania ryzykiem ubezpieczeniowym

- 8.1. Metody decyzyjne w zarządzaniu ryzykiem
- 8.2. Możliwość zastosowania elementów inżynierii finansowej w ubezpieczeniach
- 8.3. Unikanie ryzyka
- 8.4. Zapobieganie ryzyku
- 8.5. Ponoszenie kosztów ryzyka i kompensacja
- 8.6. Przenoszenie ryzyka na inne podmioty
- 8.7. Ubezpieczenie ryzyka
  - 8.7.1. Ubezpieczenie typu all risk w biznesie
- 8.8. Reasekuracja w ubezpieczeniach
- 8.9. Fundusze gwarancji wzajemnych
- Podsumowanie rozdziału 8
- Literatura

Rozdział 9. Obszary ryzyka i zintegrowane zarządzanie ryzykiem w firmach ubezpieczeniowych

- 9.1. Sprzężenie zwrotne pomiędzy zarządzaniem ryzykiem i kierowaniem firmą
- 9.2. Identyfikacja rodzajów ryzyka w tworzonym systemie celów
- 9.3. Analiza ryzyka w zidentyfikowanych przyczynach występowania ryzyka
- 9.4. Poszukiwane adekwatnych narzędzi zarządzania ryzykiem
- 9.5. Kontrola procesu zarządzania ryzykiem
- Podsumowanie rozdziału 9
- Literatura

Rozdział 10. Rola ubezpieczeń w zarządzaniu ryzykiem w małych i średnich przedsiębiorstwach (MSP)

- 10.1. Trudności występujące w obszarze zarządzania ryzykiem MSP
- 10.2. Sposoby radzenia sobie z ryzykiem w małych i średnich firmach
- 10.3. Sposoby przenoszenia ryzyka w handlu międzynarodowym
  - 10.3.1. Przeniesienie ryzyka przez zawarcie umowy handlowej
  - 10.3.2. Przeniesienie ryzyka na ubezpieczyciela
- 10.4. Kompensacja ryzyka w handlu międzynarodowym
- 10.5. Inne sposoby radzenia sobie z wybranym rodzajem ryzyka
- 10.6. Ubezpieczenie należności za eksportowane towary i usługi w krajach OECD
- 10.7. Produkty ubezpieczeniowe oferowane w Polsce dla małych i średnich firm
- Podsumowanie rozdziału 10
- Literatura

Rozdział 11. Funkcja prewencyjna ubezpieczeń gospodarczych. Formy i sposoby przeciwdziałania negatywnym skutkom ryzyka

- 11.1. Funkcje ubezpieczeń w gospodarce rynkowej
  - 11.2. Funkcja prewencyjna ubezpieczeń
  - 11.3. Selekcja i ocena ryzyka ubezpieczeniowego
    - 11.3.1. Znaczenie selekcji
    - 11.3.2. Struktura procesu selekcji
  - 11.4. Szkody majątkowe
- Podsumowanie rozdziału 11
Literatura

Rozdział 12. Wybrane aspekty reasekuracji jako narzędzia ograniczania ryzyka

- 12.1. Krótka historia reasekuracji
  - 12.2. Podstawowe funkcje reasekuracji
  - 12.3. Istota i rodzaje reasekuracji
  - 12.4. Rodzaje umów reasekuracyjnych
  - 12.5. Zagadnienie kwantyfikacji szkód w umowach reasekuracyjnych
  - 12.6. Tzw. techniczne wyrównanie umowy
  - 12.7. Tworzenie ochrony reasekuracyjnej
- Podsumowanie rozdziału 12
Literatura

Część IV. Instrumenty zarządzania międzynarodowym ryzykiem finansowym i walutowym

Rozdział 13. Zarządzanie ryzykiem finansowym w handlu międzynarodowym

- 13.1. Istota i cel zarządzania ryzykiem finansowym
  - 13.2. Zarządzanie ryzykiem kursu walutowego i stopy procentowej
    - 13.2.1. Czynniki wpływające na ryzyko kursu walutowego
    - 13.2.2. Waluta euro a ryzyko kursowe
    - 13.2.3. Zarządzanie ryzykiem kursu walutowego przy wykorzystaniu instrumentów pochodnych
  - 13.3. Ryzyko związane z przewalutowaniem
  - 13.4. Zarządzanie ryzykiem zmiany stóp procentowych
    - 13.4.1. Poziom konkurencyjności w sytuacji stałej stopy procentowej
  - 13.5. Ryzyko w systemie płatności
  - 13.6. Ryzyko inwestycji finansowej
- Podsumowanie rozdziału 13
Literatura

Rozdział 14. Swapy, opcje i futuresy - jako narzędzia zabezpieczające przed ryzykiem

- 14.1. Definicja swapa odsetkowego (procentowego)
- 14.2. Korzyści
- 14.3. Ryzyko związane ze swapami odsetkowymi
- 14.4. Rodzaje swapów odsetkowych
- 14.5. Derywaty swapowe
- 14.6. Opcje jako narzędzie zarządzania ryzykiem

14.6.1. Opcje amerykańskie i europejskie
14.6.2. Termin realizacji opcji
14.6.3. Strategie opcyjne
14.6.4. Obrót opcjami
14.7. Financial futures (futures finansowe)
Podsumowanie rozdziału 14
Literatura

Rozdział 15. Inwestycyjne strategie hedgingowe

Strategie inwestycyjne funduszy hedgingowych
I. Grupa strategii rynku neutralnego (*Market Neutral Group*)
II. Grupa strategii długich i krótkich pozycji w akcjach (*Long/Short Equity Group*)
III. Grupa strategii ukierunkowanych (*Directional Trading Group*)
IV Grupa strategii specjalnych (*Specialty Strategies Group*)
Kierunki rozwoju funduszy hedgingowych
Kto inwestuje w fundusze hedgingowe?
Zyskowność funduszy hedgingowych
Nadzór nad funduszami hedgingowymi i regulacje prawne
Podsumowanie rozdziału 15
Literatura

Bibliografia

Streszczenie książki